

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY GNIEZNO

**NA LATA 2011-2014
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2015-2018**

POLITYKA ŚRODOWISKOWA GMINY GNIEZNO

Unikalne walory przyrodnicze Gminy Gniezno: ekosystemy Lasu Królewskiego, siedliska przyrodnicze jeziora Wierzbiczańskiego, źródłiska rzeki Wełny oraz liczne zbiorniki wód płynących i stojących stanowią o szczególnej wartości powierzonego władzom samorządowym dziedzictwa. Świadome swej roli i odpowiedzialności władze Gminy Gniezno ustanawiają niniejszą politykę środowiskową.

Dążenie do zachowania w niezmiennym stanie posiadanych walorów i zasobów przyrodniczych stoi u podstaw wszelkich podejmowanych przez nas działań. Konstytucyjna zasada zrównoważonego rozwoju stanowi dla nas wyznacznik kierunku przemian społeczno-gospodarczych. Prowadząc procesy inwestycyjne jako bezwzględne minimum bezpieczeństwa wypełniamy wszystkie wymagania prawa ochrony środowiska oraz stosujemy zasady przezorności i prewencji.

Podejmowane przez nas działania ochronne koncentrują się przede wszystkim na:

- zabezpieczeniu ekosystemów wodnych przed nadmierną presją systemu społeczno-gospodarczego,
- systematycznym ograniczaniu ilości wytwarzanych odpadów, ich selektywnej zbiórce i właściwym zagospodarowaniu,
- zmniejszaniu poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- ograniczaniu poziomu hałasu,
- rozwijaniu edukacji ekologicznej i popularyzacji wiedzy o walorach przyrodniczych Gminy.

Treść polityki środowiskowej stanowi wyznacznik działań wszystkich jednostek organizacyjnych Urzędu Gminy Gniezno i podległych podmiotów. Została przekazana wszystkim zainteresowanym stronom i jest publicznie dostępna.

Wójt Gminy Gniezno

Włodzimierz Leman

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	7
CZĘŚĆ 1	9
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE GMINY GNIEZNO	
1. Gmina Gniezno – położenie, klimat, krajobraz	11
2. Geologia i zasoby geologiczne	16
3. Gospodarcze wykorzystanie gleb	17
4. Zasoby wodne i ochrona wód	19
5. Ochrona powietrza atmosferycznego i zabezpieczenie przed hałasem	32
6. Żywe zasoby przyrody i ich ochrona	43
7. Edukacja ekologiczna	59
8. Gospodarka odpadami	60
9. Aspekty środowiskowe Gminy Gniezno	61
	65
CZĘŚĆ 2	
PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY GNIEZNO NA LATA 2010-2013 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2014-2017	71
1. Wizja stanu środowiska i jego ochrony w Gminie Gniezno	73
2. Uwarunkowania realizacji Programu ochrony środowiska Gminy Gniezno	74
3. Priorytety ekologiczne Gminy Gniezno	88
4. Cele i zadania środowiskowe Gminy Gniezno	89
5. Finansowanie Programu	102
6. Monitoring Realizacji Programu	104
7. Sprawozdania z realizacji Programu ochrony środowiska Gminy Gniezno	119
SPISY RZECZY	121
Materiały źródłowe	123
Spis rycin	126
Spis tabel	128
Spis załączników	129
ANEKS	131

WPROWADZENIE

Program ochrony środowiska Gminy Gniezno na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018 został opracowany zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r., nr 25, poz. 150 ze zm.). W artykule 17 ustawa wprowadza obowiązek sporządzenia przez organ wykonawczy gminy programu ochrony środowiska, który będzie służył realizacji polityki ekologicznej państwa. Zgodnie z artykułem 14 powyższej ustawy program opracowywany jest na 4 lata z perspektywą na kolejne 4.

Poprzedni Program ochrony środowiska Gminy Gniezno przygotowany został w roku 2004. Rada Gminy Gniezno przyjęła go w drodze uchwały nr XXII/153/04 z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Ochrony Środowiska Gminy Gniezno wraz z planem gospodarki odpadami na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011, a następnie zmieniła uchwałą nr XXXIII/307/9 z dnia 5 czerwca 2009 r. w sprawie zmiany uchwały Rady Gminy Gniezno w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Ochrony Środowiska Gminy Gniezno wraz z planem gospodarki odpadami na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011. Podjęcie działań w zakresie opracowania nowego programu wymuszone zostało uwarunkowaniami formalnoprawnymi (wymagania ustawowe), merytorycznymi (przyjęcie przez Sejm RP nowej Polityki ekologicznej państwa) oraz organizacyjnymi (zrealizowanie zadań i osiągnięcie celów ustanowionych w poprzednim programie ochrony środowiska).

Program ochrony środowiska Gminy Gniezno na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018 przygotowany został na podstawie aktualnego stanu środowiska. Diagnoza stanu środowiska przedstawiona została w pierwszej części niniejszego dokumentu. Informacje dotyczące stanu środowiska i jego ochrony znajdują się również w innych dokumentach. Najważniejsze z nich, to:

- Program ochrony środowiska dla Gminy Gniezno na lata 2004-2007,
- Gminny plan gospodarki odpadami,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,

Przygotowując Program posiłkowano się pierwotnymi danymi pochodzącymi zarówno z dokumentów gminnych, jak również z Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Poznaniu.

Zgodnie z wymaganiami Prawa ochrony środowiska (art.14) Program ochrony środowiska Gminy Gniezno zawiera:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- poziomy celów długoterminowych,
- rodzaje i harmonogramy działań proekologicznych,

- środki niezbędne do osiągnięcia celów.

Poza wyżej wymienionymi, obligatoryjnymi z punktu widzenia polskiego prawa elementami, w Programie znalazły się składowe, czyniące zadość postulatом najlepszych praktyk w zakresie planowania strategicznego. Należą do nich: polityka środowiskowa Gminy Gniezno, lista istotnych problemów środowiskowych Gminy Gniezno, lista wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań realizacji programu ochrony środowiska Gminy Gniezno, wizja stanu środowiska i jego ochrony w Gminie Gniezno, analiza nakładów finansowych na realizację Programu oraz monitoring realizacji zadań i osiągnięcia celów programu ochrony środowiska.

CZĘŚĆ 1

**ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
GMINY GNIEZNO**

1. GMINA GNIEZNO – POŁOŻENIE, KLIMAT, KRAJOBRAZ

Gmina Gniezno jest jedną z dziesięciu gmin powiatu gnieźnieńskiego, leżącego w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego. Jest drugą co do wielkości powierzchni gminą powiatu – zajmuje obszar 177,99 km². Graniczy bezpośrednio ze wszystkimi gminami powiatu za wyjątkiem Gminy Kiszkowo. Od północy sąsiaduje z leżącą w powiecie żnińskim i województwie kujawsko-pomorskim Gminą Rogowo. W charakterystyczny sposób graniczy z gminą miejską Miasto Gniezno otaczając ją otwartym pierścieniem od północy, wschodu i zachodu. Gmina podzielona jest na 31 sołectw tworzących aparat pomocniczy jej administracji (ryc. 1).

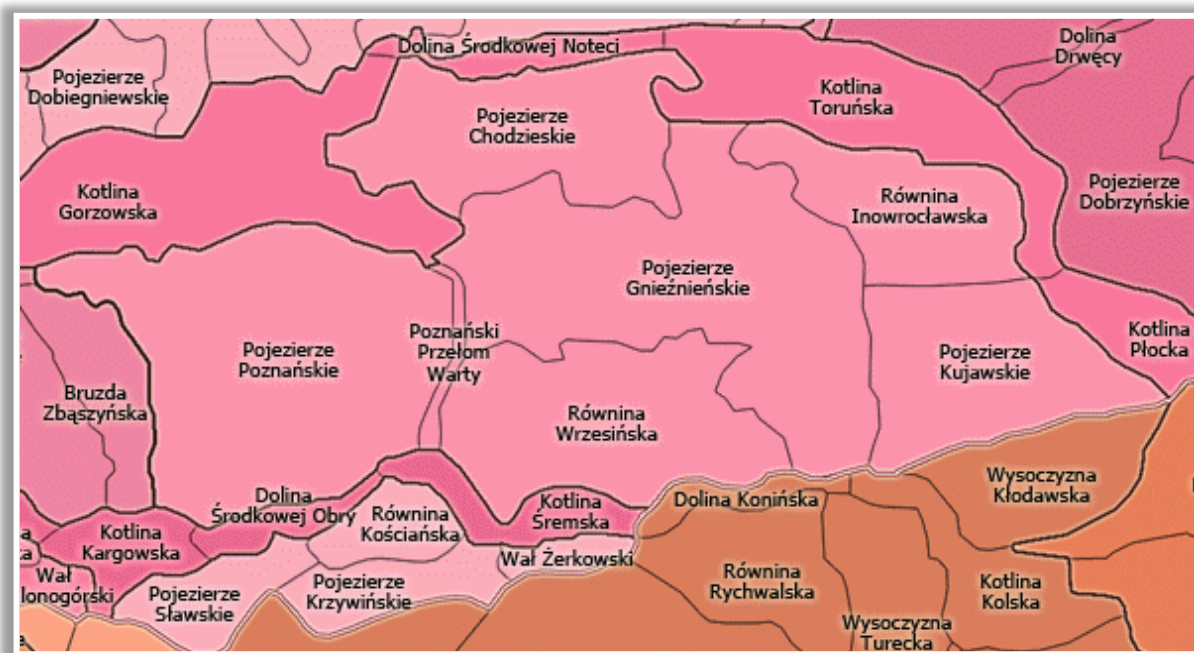

Ryc. 1. Gmina Gniezno na tle powiatu gnieźnieńskiego

Źródło: opracowanie własne.

Największymi pod względem powierzchni sołectwami w Gminie są Dębówiec, Mnichowo, Zdziechowa, Modliszewo, Modliszewko oraz Strzyżewo Paczkowskie, Lulkowo i Jankowo Dolne. Najmniejszym sołectwem jest Łabiszynek. Z kolei największa liczba ludności zamieszkuje sołectwa Zdziechowa, Osiniec, Mnichowo, Jankowo Dolne i Łabiszynek.

Pod względem fizycznogeograficznym Gmina leży na obszarze Pojezierza Gnieźnieńskiego – jednego z regionów tworzących makroregion Pojezierze Wielkopolskie, leżący w obrębie podprowincji Pojezierza Południowobałtyckie, prowincji Niż Środkowoeuropejski. Pozostałe mezoregiony Pojezierza Wielkopolskiego, to sąsiadujące z Pojezierzem Gnieźnieńskim od północy Pojezierze Chodzieskie, od wschodu – Równina Inowrocławska i Pojezierze Kujawskie, od południa – Równina Wrzesińska oraz od zachodu, oddzielone południkowo zorientowanym Poznańskim Przełomem Warty – Pojezierze Poznańskie (ryc. 2).

Ryc. 2. Mezoregion Pojezierze Gnieźnieńskie

Źródło: Polska – regiony fizycznogeograficzne wg J. Kondrackiego, Geografia regionalna Polski, Warszawa 2002, oprac. Qqerim 2007.

Makroregion Pojezierze Wielkopolskie charakteryzuje urozmaicona rzeźba terenu oraz rozbudowana sieć hydrograficzna, będące wynikiem ostatniego zlodowacenia. Dominującymi elementami rzeźby na tym obszarze są wzgórza moren czołowych, pagórki kemowe, strome wały ziemne oraz równiny moreny dennej. Średnie wysokości względne nie są duże i nie przekraczają 200 m n.p.m. Najwyższe wzniesienie – Gontynec koło Chodzieży, osiąga wysokość 192 m n.p.m. Porównywalną wysokość ma największe wzniesienie w obrębie regionu Pojezierza Gnieźnieńskiego – Wał Wydartowski, który wznosi się 167 m n.p.m. Natomiast średnia wysokość całego obszaru Pojezierza Gnieźnieńskiego wynosi ok. 120 m n.p.m.

Charakterystyczna dla tego obszaru jest także bardzo duża liczba jezior. Na terenie całego pojezierza znajduje się ich ponad 1000, z czego w granicach administracyjnych Gminy Gniezno – ponad 10. Największe i najgłębsze z nich jest jezioro Wierzbiczańskie.

Najbardziej charakterystyczną cechą klimatu Pojezierza Wielkopolskiego są bardzo niskie roczne sumy opadów. Ich wielkość kształtuje się na poziomie od 450 do 500 mm/rok, w odniesieniu do średniej dla Polski wynoszącej 600 mm/rok. Sprawia to, że występują na tym terenie niekorzystne zjawiska niedoborów wody oraz stepowienia gruntów. Poza tym klimat pojezierza jest łagodny, raczej ciepły, pozostający pod wpływem mas powietrza morskiego i kontynentalnego. Długość okresu wegetacyjnego wynosi 200-220 dni.

Pod względem klimatycznym obszar Gminy Gniezno należy do Regionu Środkowowielkopolskiego¹. Dominują tu masy powietrza polarnomorskiego. Zalegają one nad Gminą przez 75% wszystkich dni w roku. Przez 16% dni dominują masy powietrza arktycznego. Pozostały czas roku kształtowany jest przez powietrze polarnokontynentalne i zwrotnikowe. Średnia temperatura roczna w cyklu wieloletnim waha się od 6,4°C do 9,4°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń a najcieplejszym lipiec. Długość okresu wegetacyjnego wynosi 215-220 dni.

Obszar Gminy Gniezno, podobnie jak całego Regionu Środkowowielkopolskiego jest bardzo ubogi w opady². Średnia wieloletnia suma opadów wynosi 500-550 mm. Jednakże w latach bardzo suchych wartość ta spada poniżej 300 mm. Miesiącem najbardziej obfitym w opady jest lipiec. Na cały okres wegetacyjny przypada 61-67% wszystkich opadów. Zdarzają się lata, w których notowane są susze letnie. Suma opadów w sezonie wegetacyjnym nie przekracza wówczas 10 mm. Stosunkowo rzadko notowane są deszcze nawalne, kiedy opad dobowy przekracza 10 mm. Średnia liczba dni w roku, w których notowane są takie opady wynosi 11 w skali całego Regionu Środkowowielkopolskiego. Średnia długość zalegania pokrywy śnieżnej na terenie Gminy Gniezno to ok. 51 dni.

Na tle całego Regionu Środkowowielkopolskiego obszar Gminy charakteryzuje się najniższymi temperaturami powietrza. Tendencja ta jest szczególnie zauważalna w miesiącach wiosennych, kiedy to najdłużej utrzymują się przymrozki. Na odmiennosc topoklimatu Pojezierza Gnieźnieńskiego wpływają takie czynniki, jak urzeźbienie terenu, znaczna liczba jezior oraz charakter pokrycia szatą roślinną. W urzeźbieniu terenu istotny wpływ na klimat mają formy wklęsłe wpływające na stagnację mas powietrza, inwersje temperatur oraz lokalne kierunki nawietrzania. Obszary otaczające elementy sieci hydrograficznej posiadają większą pojemność cieplną. Wpływa to na zmniejszanie zakresu temperatur dobowych – notowane są niższe temperatury w dzień i wyższe w nocy. Zmniejszone są również różnice pomiędzy skrajnymi temperaturami w okresie letnim³. Cechy szaty roślinnej wpływające na klimat Gminy Gniezno to stosunkowo duże kompleksy leśne sąsiadujące otwartymi terenami rolniczymi z niewielką ilością zadrzewień śródpolnych.

Korzystny klimat oraz różnorodne formy ukształtowania terenu sprzyjają wykorzystaniu gruntów w Gminie Gniezno na potrzeby produkcji i upraw rolniczych oraz na

¹ A. Woś, Klimat Niziny Wielkopolskiej, Wyd. Nauk. UAM, Poznań 1994, s. 192.

² B. Kotońska, J. Tamulewicz, Stosunki termiczne i opadowe na Nizinie Wielkopolskiej w latach 1952-1985. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, A, 41, 1990, s. 43-62.

³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gniezno, Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego 2000, s. 31-32.